

UVODNE BESEDE

Spoštovani bralci in bralke!

Izobraževanje odraslih lahko spreminja življenje in zagotavlja nove priložnosti. Po trimesečnem premoru se vam spet oglašamo. Po zaslugi dveh avtorjev, ki sta pripravila več prispevkov, je vsebina tega glasila zelo bogata. Predsednica nas seznanja z vrsto preteklih in prihodnjih aktivnosti in nas vabi, da sodelujemo bolj aktivno, pogrešamo namreč večjo vključenost članov. V enem izmed člankov avtor razmišlja o razlogih, zakaj izobraževanje starejših ne more biti predmet ponudbe in povpraševanja.

Obveščamo vas, da je objavljen osnutek Skupnega poročila ET 2000, v katerem je opredeljeno, da politika ni za danes, je tudi za jutri. V zvezi s tem vas obveščamo, da bo EAEA organizirala webinar (internetni telefonski pogovor), kjer lahko razpravljate s predsednikom EAEA, Per Paludan Hansen o manifestu in poveste svoje argumente. Datum je 19. november ob 11.00 uri po bruseljskem času. Napovedi jasno kažejo, da Evropa v prihodnosti potrebuje več znanja in manj nizko kvalificiranih delavcev. Da bi napredovali v kohezivno, uspešno, miroljubno Evropo, ki je sposobna za pozitivno spopadanje z izzivi v prihodnosti, je izobraževanje odraslih bistvenega pomena.

Veseli nas, da Dom Škofljica, enota Centra za usposabljanje, delo in varstvo (CUDV) Dolfke Boštjančič iz Drage pri Igu, praznuje trideset let delovanja, saj je bil ustanovljen kot prvi dom v Sloveniji za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju. Že nekaj tednov nas vsak dan spremljajo aktualna poročila o begunski problematiki in zaradi tega objavljamo tudi razmišljanje, zakaj in kako oblikovati izobraževalni program za domačine, ki bodo medse sprejeli pribežnike.

Prav tako se sprašujemo, kam je poniknila deklarirana politika dejavnega staranja in opisujemo položaj izobraževanja starejših pri nas. Pišemo o tem, da je umrl velik anragogike, Kanadčan Allen Tough, ki je s svojimi raziskavami o 'učnih projektih odraslih' postavil temeljne kamne filozofiji in strategiji vseživljenjskosti učenja in izobraževanja.

Na koncu vas želim še enkrat povabiti na dogodke, ki se pripravljajo do konca tega leta. Pridružite se nam.

Prijazen pozdrav v imenu uredniškega odbora.

Mag. Darja Zorko Mencin, odgovorna urednica (darja.zorko@gmail.com).

SPREHOD PO AKTIVNOSTIH ADS V MESECIH SEPTEMBER in OKTOBER

Po počitnicah, ki jih nekateri člani društva nimamo več, ker smo upokojeni, smo se, prav tako predvsem tisti upokojeni, pospešeno lotili nekaterih aktivnosti, ki jih moramo izpeljati do konca leta, tudi zato, ker nas zavezuje sofinanciranje MIZŠ.

Seveda ni res, da imamo prav upokojenci največ časa za dejavnosti ADS, le drugi člani se nam le redko pridružijo.

Ne vemo, kaj je vzrok pasivnosti pretežne večine članov ADS za njegovo dejavnost: nezanimanje, brezbriznost, pomanjkanje idej...? V pomanjkanje časa pač ne verjamemo. Zato vas vse člane, tukaj in zdaj vabimo, da se nam bolj aktivno pridružite! Dobrodošle so vse vaše ideje, morda projekti, ki jih imate v mislih, strokovne teme, o katerih bi bilo vredno razpravljati, naloge in aktivnosti, ki jih lahko naše društvo prijavi za sofinanciranje ali na razpise prihodnje

leto, kje in kako bi radi sodelovali, se vključili ... itn. itn... Pošljite na moj e-naslov: drustvoio@gmail.com

V zadnjih mesecih smo prenavljali tudi našo spletno stran. Želeli smo si, da bi bila bolj pregledna, informativna, enostavna in tudi vizualno prijazna bralcem. Omislili smo si tudi forum in upamo, da bomo na tak način morda uspeli vzpostaviti več strokovne komunikacije, dialoga in kresanja mnenj med člani. Zanima me, če je kdo med člani pripravljen urejati oz. voditi naš forum na spletni strani?! Javite se, če vas zanima!

Spletno stran bo še naprej urejala naša tajnica Špela Močilnikar.

Največ časa in energije smo, pravzaprav kar vse leto, posvetili t.i. fokusnim skupinam – pogovorom z župani nekaterih slovenskih občin. Septembra smo organizirali še dva pogovora, skupno je sodelovalo 23 občin.

Kot smo vas že seznanili, so bili pogovori z župani, ki jih je pripravila in vodila z mojo in Špelino pomočjo Olga Drofenik, zelo uspešni in rezultate bomo predstavili na letošnjem letnem posvetu za izobraževanje odraslih, ki bo 25. novembra v Austria Trend hotelu v Ljubljani. Vabilo in program posveta lahko poiščete na spletni strani Andragoškega centra Slovenije, objavljeno je bilo tudi v Noviškah ACS. Dogovarjamo se, da bomo v sodelovanju z MIZŠ in ACS v prihodnjem letu organizirali konferenco za župane slovenskih občin, ki bo namenjena problematiki, sodelovanju in rešitvam v izobraževanju odraslih v lokalni skupnosti.

Pravkar potekajo aktivnosti za pripravo mednarodne konference Gradimo mostove, ki bo 7. in 8. decembra 2015 prav tako v Austria Trend hotelu v Ljubljani. Aktivnost in idejo je za sofinanciranje MIZŠ prijavilo naše društvo, smo veseli, ker so se nam pri zahtevni pripravi in organizaciji ter sofinanciranju, česar nikakor ne bi zmogli sami, pridružili še ACS - Andragoški center Slovenije, DOIO - Društvo organizacij za izobraževanje odraslih na SŠ, Cmepius - Center Republike Slovenije za mobilnost in evropske programe izobraževanja, G.I.Z - Združenje izobraževalnih institucij. Predstavniki naštetih sodelujočih so člani organizacijskega odbora.

V preteklosti smo države, nastale po razpadu republike Jugoslavije, zelo aktivno sodelovale na različnih področjih, še posebej v izobraževanju odraslih. Predlagatelji konference smo menili, da bi bilo dobro ponovno vzpostaviti in okrepiti sodelovanje, morda s skupnimi projekti, nalogami... kar je tudi namen tega srečanja. Prvi dan se bodo vse sodelujoče države predstavile s sistemom in organiziranostjo izobraževanja odraslih in dobro prakso, drugi dan pa bo potekalo aktivno delo v skupinah o aktualnih temah: Priznavanje in vrednotenje neformalnega in priložnostnega učenja, Vključevanje ranljivih skupin v izobraževanje odraslih in Pristojnosti in odgovornosti države in civilne družbe do izobraževanja odraslih. Vzporedno bo potekalo še srečanje EPALE - Nacionalnih podpornih služb za e-Platformo za izobraževanje odraslih v Evropi.

Povabilu so se že odzvali predstavniki iz vseh nekdanjih republik, prišlo bo okrog 30 strokovnjakov - naših gostov s področja izobraževanja odraslih. Udeležbo smo zaradi aktivnega sodelovanja omejili na največ 100 udeležencev, iz vsakega društva, zveze po 10 do 15 udeležencev. Vabilo bomo poslali v naslednjih dneh.

Veseli nas tudi, da smo dočakali t.i. koordinacijo na področju izobraževanja odraslih, ki jo je ustanovila in člane imenovala že bivša ministrica Setnikarjeva, potrdila in prvič sklicala pa je srečanje sedanja ministrica. Članica koordinacije sem tudi jaz kot predstavnica oz. predsednica ADS. Prvi sestanek je potekal v četrtek, 15. oktobra. Koordinacija za IO je posvetovalno telo na MIZŠ, glavni namen pa je izmenjava informacij in usklajevanje različnih pogledov in programov v izobraževanju odraslih. Dr. Andreja Barle Lakota, ki je koordinacijo vodila, pričakuje visoko raven razprave ter pogovore o zadevah, ki so kratkoročne narave ter tistih, ki se dotikajo

prihodnosti in sprememb konceptov. Na prvem sestanku smo se tako dogovorili o načinu dela, osnova za delo koordinacije naj bi bile resne analize in evalvacije. Sestajali naj bi se enkrat mesečno.

Pohvalno, saj smo doslej pogrešali več sodelovanja in dialoga v izobraževanju odraslih na ministrski ravni. Počakajmo in bomo videli.

V oktobru smo sestankovali tudi člani izvršilnega odbora ADS, zapisnik smo vam poslali, objavljen bo na naši spletni strani.

Predsednica je povabljenka še na eno od razprav Kakšno javno mrežo potrebujemo v izobraževanju odraslih, tokrat jo organizira Združenje izobraževalnih in svetovalnih središč Slovenije (ZiSSS) in Sindikat vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (SVIZ).

Želimo si, da bi nam v času med vsemi temi posveti uspelo organizirati še vsaj eno strokovno srečanje članov ADS. Zamisel našega člana - staroste Zorana Jelenca, da bi se morali člani srečevati na strokovnih razpravah vsaj enkrat mesečno, je dobra, a najbrž neizvedljiva, čeprav je tem, o katerih bi se dalo razpravljati, res veliko: strokovna terminologija v IO, javna mreža v IO itn. itn...

In na koncu še vprašanje članom: Bi nam uspelo zagotoviti solidno udeležbo, če bi organizirali letošnje zabavo?

Ida Srebotnik, Predsednica ADS (drustvoio@gmail.com).

IZŠEL JE OSNUTEK SKUPNEGA POROČILA ET 2000 O IZOBRAŽEVANJU IN USPOSABLJANJU ODRASLIH

Iz EAEA sporočajo, da je nedavno izšel osnutek Skupnega poročila ET 2000, ki se zdi dokaj pozitiven. V poročilu so zajeti cilji in prednostne naloge na področju izobraževanja in usposabljanja za naslednjih pet let. V skladu s temi naj bi delovala Evropska komisija na področju izobraževanja odraslih, v mesecu novembru naj bi poročilo prejel Evropski svet.

O nekaterih točkah se bo še razpravljalo z Evropsko komisijo – po tem bo mogoča globlja analiza. Veseli smo, da je prišlo do resnične spremembe v obravnavi izobraževanja in usposabljanja odraslih. Na strani tri lahko preberemo:

Štirje strateški cilji ET 2020 so še zmeraj v veljavi in dajejo trdno osnovo za dejavnosti ET 2020 vse do leta 2020. Vendarle je treba politiko usmeriti tako, da upošteva zdajšnje gospodarske in zaposlitvene potrebe ter vlogo izobraževanja odraslih za spodbujanje enakosti in nediskriminacijske, utrjevanje temeljnih vrednot, medkulturnih zmožnosti in dejavnega državljanstva.

Ko preučimo preostalo besedilo, vidimo, da je dejansko prišlo do premikov. Strategije vseživljenjskega učenja so se vrnila, kot tudi ključne kompetence. Poklicno izobraževanje in usposabljanje sta zdaj umeščena v Generalni direktorat za zaposlovanje in sta še zmeraj glavni sestavini nove strategije. Veseli smo, da so prednostne naloge na "vseh ravneh«!

V poročilu je tudi prošnja, da se zelo poveča kvaliteta izobraževanja in učenja odraslih, da se poveča obseg naložb na tem področju.

Manj smo zadovoljni s tem, da je še zmeraj močan poudarek na temeljnih spretnostih na delovnem mestu, drugo izobraževanje za delo je bolj ali manj izpuščeno. Tako bomo morali vztrajati na drugih vidikih izobraževanja odraslih.

»No, sem zmerno optimistična glede te nove usmeritve poročila ET 2000« pravi Gina iz EAEA.

Morda le še pripomba prevajalke. Politika ni za danes, je tudi za jutri. Sredi dolgotrajne družbene transformacije, sredi pojava številnih družbenih sprememb naj bi bila politika izobraževanja in usposabljanja odraslih do leta 2020 takšna, da bi se lahko sproti odzivala na nastale spremembe, da bi lahko odrasle pripravljala tudi na spopadanje z anticipiranimi potrebami.

Prevedla in povzela: Dušana Findeisen (dusana.findeisen@guest.arnes.si).

TRIDESET LET DOMA ŠKOFLJICA

Dom Škofljica, enota Centra za usposabljanje, delo in varstvo (CUDV) Dolfke Boštjančič iz Drage pri Igu, je 14. septembra 2015 praznoval lep jubilej – trideset let delovanja. Direktorica CUDV dr. Valerija Bužan je v svojem uvodu v posebni brošuri, izdani ob tej priložnosti, napisala: »V življenju so nekatere stvari izjemne in neprecenljive. Takšno posebno mesto pripada Domu Škofljica ...«, ki je prvi dom v Sloveniji za odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju.

Zakaj je tako pomemben, se sprašujemo ob tem? Morda najprej zaradi tega, ker je še nedolgo tega j veljalo, da so odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju ljudje, v katere ni vredno vlagati – nekaj zaradi tega, ker družbi zaradi svojih zmanjšanih duševnih sposobnosti ne morejo prispevati toliko kot drugi ('normalni') ljudje (preprosto, da »niso uporabni«), nekaj pa zaradi prevladujočega prepričanja, da je njihova življenjska doba krajša in tudi zaradi tega ni vredno vlagati v njihovo izobraževanje in usposabljanje. Zato so bile te osebe v preteklosti pretežno »potisnjene na rob družbenih dogajanj«, nemalokrat prepuščene le domači oskrbi ali nameščene v 'azilih', pretežno v psihiatričnih ustanovah, in tudi v drugih posebnih socialnih zavodih, kjer so bili obsojeni na vegetiranje.

Vodstvu CUDV je uspelo pomembno demantirati takšna pojmovanja. Pomemben korak pri tem je bila ustanovitev Doma v Škofljici leta 1985. Izhodišče vodstva CUDV in Doma je bilo, da ima »vsak človek pravico živeti svoje življenje«, to življenje mora biti – ne glede na takšno ali drugačno motenost – kakovostno in dostojanstveno, v njem ne smejo biti »zagotovljene le osnovne potrebe, ampak je omogočeno življenje, ki čustveno izpolnjuje, osrečuje, ... v katerem so spoštovane posameznikove želje in odločitve«; tudi tem osebam morajo biti zagotovljene »pravice do samostojnega življenja, do ljubezni in spolnosti in do aktivnega življenja«; morajo »pridobiti veščine, ki jim omogočajo polnopravno vključevanje v družbeno življenje«. CUDV in Dom sta uspela dokazati, da je odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju mogoče ustrezno zaposliti (primera: strežejo gostom v gostilni 'Druga violina', ki jo je ustanovilo CUDV in je postala »promotor inkluzije ne Slovenskem«; uspešno delajo v arhivu podjetja itn.); v Domu so ustanovili skupino za 'samozagovorništvo', v kateri usposablajo osebe z motnjami v duševnem razvoju, da postanejo same svoj zagovornik (član te skupine je, denimo, nastopil celo na posvetu v tujini); tudi prepričanje, da je življenjska doba oseb z motnjami v duševnem razvoju kratka, demantirajo primeri več osemdesetletnikov, ki živijo v Domu, med njimi je tudi gospa, ki je stara več kot devetdeset let. Na proslavi jubileja, katere častni pokrovitelj je bil predsednik republike Borut Pahor, so prebivalci Doma sprejemali številne goste, stregli pri pogostitvi, nastopili z lastno glasbeno skupino, nastopili kot plesalci; nastopili so v posebej za to priložnost skrojjenih oblekah. V Domu uspešno razvijajo življenje 'po meri stanovalcev', Dom razvija tudi oblike samostojnega življenja v skupnosti, saj so začeli razvijati dislocirane stanovanjske enote v več krajih po Sloveniji.

Dom v Škofljici gradijo »na temeljih, ki sestavljajo klasičen dom: domačnost, skupno delo in učenje, partnerstvo, odprtost, avtonomija«. K temu je pripevala velik delež pokojna Alenka Golob, magistra specialne in rehabilitacijske pedagogike (žal ji je prezgodnja smrt preprečila zagovor doktorske naloge, ki je bila že napisana, a je manjkala le še zadnja ureditev besedila), ki je prevzela vodenje Doma leta 1991, leta 2007 pa je postala 'vodja organizacijske enote CUDV za institucionalno varstvo odraslih'. Prizadevala si je za »odpravo diskriminacije v izobraževanju in za to, da bi poiskali priložnosti za odrasle ljudi s posebnimi potrebami in za pospešitev njihove integracije«. Na to področje je vnesla spoznanje o pomembnosti vseživljenjskega učenja in o tem, da »potrebujejo osebe z motnjami v duševnem razvoju ustrezno strokovno obravnavo skozi vse življenje«. Organizirali so več dogodkov (okrogle mize, posvete, tiskovne konference, projekte, študijske krožke, sodelovanje v Tednu vseživljenjskega učenja itn.) za podporo izobraževanju odraslih oseb z motnjami v duševnem razvoju, za kar je Alenka Golob v letu 1998 med drugim prejela priznanje Andragoškega centra Slovenije.

Dom v Škofljici je že doslej »oral ledino pri sodobnem strokovnem delu z odraslimi z motnjami v duševnem razvoju«, v prihodnosti daje velik poudarek deinstitucionalizaciji in razvoju skupnostne oskrbe, da bi bila njegova dejavnost »dostopna vsem ljudem, ne glede na stopnjo oviranosti in starost«.

Več o delovanju Doma in podrobnostih njegovega delovanja najdete v brošuri 'Naša pot', ki jo je ob praznovanju obletnice (september 2015) izdal CUDV Dolfke Boštjančič v Dragi. Citirani deli v mojem besedilu so iz te knjižice.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si).

NA IZOBRAŽEVALNEM NEBU UGAŠAJO NEKATERE ZVEZDE IN SE PRIŽIGAJO NOVE. O POLOŽAJU IZOBRAŽEVANJA STAREJŠIH PRI NAS

Šele v zadnjih letih so starejši in njih izobraževanje ostali zanimivi za raziskovalce, odločevalce, izobraževalce. Šele v zadnjih letih so starejši deležni relativne zavzetosti odločevalcev in so bolj predmet različnih politik (zdravstvene, kulturne, socialno-varstvene, izobraževalne, informacijske itd). Še več, zdi se, da je izobraževanje v poznejših letih življenja postalo ena najhitreje rastočih smeri izobraževanja odraslih in do nedavno je bila starajoča se družba med največjimi izzivi evropskega izobraževanja odraslih. Pravim do nedavno, kajti zvezda izobraževanja starejših že ugaša, prižigajo se nove zvezde, kot so izobraževanje za doseganje funkcionalne pismenosti malo izobraženih zaposlenih, teh naj bi bilo v Evropi 80 milijonov. Kako je bila oštevilčena ta množičnost, ne vem, verjetno zgolj po številu let šolanja. Funkcionalno nepismeni namreč razvijejo strategije za prikrivanje svoje nemoči, za to, da bi bili videti kot vsi drugi. Težko jih je odkriti. Predvidevam, da tudi ta ciljna skupina kmalu ne bo več v milosti, kajti med pribežniki so izobraženi, ki jih bo dosti lažje in ceneje vključiti v delovne procese kot izobraziti zaposlene funkcionalno nepismene.

Še nedavno je bila politika vseživljenjskega učenja/izobraževanja v vseh evropskih in slovenskih dokumentih, zdaj izginja. V Evropskem združenju DANET smo morali zastaviti vse znanje in zavzetost, da sta socialni razvoj in vseživljenjsko učenje ostala med zadnjimi prioritetaми v pomoč Obdonavski strategiji (EUSDR). Nenadoma ni več zanimanja za razvoj ljudi, zanimanje se seli na področje energije, krožnega gospodarstva itd.

Zakaj ta dolg in širok uvod? Da razložim bralcem in odgovorim sebi, od kod nenadna popularnost izobraževanja starejših, od kod misel, da gre za »nove izzive« izobraževalcev odraslih. Ti »novi« izzivi so tu, okrog nas že desetletja in tisti, ki nas resnično zanima izobraževanje starejših odraslih, se že desetletja borimo z resnično težavo: pomanjkanjem družbene pravičnosti in odporom do staranja in starih, »ageizma«. Izobraževanje starejših

odraslih razvijamo, ker mislimo, da je dragoceno, saj gre za transformacijo človeka in njegovega položaja v družbi, za večanje družbene pravičnosti, ker nam to izobraževanje pomaga razumeti pomen izobraževanja vseh družbeno izključenih skupin.

Prebiram formalno zelo dobro napisano utemeljitev izobraževanja za izobraževalce starejših v okvirju Andragoškega centra Slovenije. So stvari, s katerimi se strinjam in so stvari, s katerimi se ne morem strinjati. Zato nekaj razmišljanj, ki jih je besedilo spodbudilo.

Če želimo zmanjšati družbeno nepravičnost, se moramo zavedati, da sleherno izobraževanje starejših pač ne daje starejšim politične, psihološke, ekonomske in druge moči. Nasprotno! Če je konceptualno (vsebinsko, izvajalsko, organizacijsko) neambiciozno, jo lahko celo zmanjša. Politično in finančno podprti dnevni centri dejavnosti starejših, denimo, so dobra zamisel v podporo bolj profesionalnemu prostovoljstvu, a učenje dejavnega staranja pogosto reducirajo na spodbujanje gibanja in rekreacije. Gibanje je bilo starejšim »dovoljeno« že pred tridesetimi leti. Družbeno angažiranega izobraževanja ni zaslediti. Slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje, ki poskuša iti v drugo smer, lokalni in nacionalni odločevalci označujejo kot elitistično. Kako je izobraževanje kogarkoli v družbi znanja lahko elitistično, ne vem? Tako slišimo, da je UTŽO prostor izobraženih, privilegiranih. Je narobe, da se tu izobražujejo upokojeni učitelji, upokojeni uradniki, upokojeni delavci? Ni, in prav je tako! Je narobe, da se tu izobražujejo upokojeni kirurgi, univerzitetni profesorji, raziskovalci, ambasadorji znanosti? Ni, in prav je tako! Zakaj bi morali dokazovati, da smo revni, da smo skromni, potrebni pomoči, neuki, osamljeni, da bi imeli pravico do ambicioznega izobraževanja in znanja?

Izobraževanje starejših ne more biti predmet ponudbe in povpraševanja. Če bi bilo tako, potem bi verjetno Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, najmočnejša predstavica izobraževanja starejših, postala jezikovna ali računalniška šola. Kolikokrat doslej smo se morali upreti pritisku študentov in odločevalcev, ki so zahtevali, da naj odpremo programe, ki jih zanimajo, kot kakšen slab kinematograf ali slaba trgovina ali televizijska postaja, ki ponuja, kar od nje zahtevajo. Kolikokrat smo morali vložiti velik napor in animirati starejše odrasle za izobraževanje osebno, s članki, oddajami, predavanji, rezultati raziskav, da so se nazadnje le vključili v neposredno družbeno angažirane izobraževalne programe! Če vam družba sporoča, da ste na njenem robu, želite biti tam. Tega nas je naučil že Freire.

Le celostno zasnovano izobraževanje starejših lahko spreminja družbeni položaj starejših, pri čemer zajema več področij, številne raznolike vsebine in ima raznolike funkcije, med katerimi je razvoj ustrezne kritične miselne paradigme o starosti in staranju, razvejano posledično delovanje, odzivanje na osebne in družbene spremembe. Ni naključje, da smo na Slovenski UTŽO uvedli izobraževanje starejših in osebja javnih ustanov za prostovoljstvo v kulturi itd., da na UTŽO v Ljubljani pospešeno pripravljamo politično in družbeno izobraževanje, da smo se brez odlašanja odzvali na vprašanje pribežnikov in potrebo po medkulturnem izobraževanju, izobraževanju, ki naj razjasni vpliv globalnega kapitala na pribežništvo, prikaže psihologijo pribežništva, spodbudi razumevanje islama nasproti islamizmu in islamističnemu religioznemu diskurzu itd. Ne želim naštevati, ker naštevanju ne bi videla konca.

Izobraževanje starejših je posebno, ker nastane iz družbenih razlogov, iz potrebe po večji družbeni pravičnosti, in se, če želi biti uspešno, profilira kot dalj časa trajajoče izobraževanje, ali celo kot način življenja, povezan z življenjem v skupnosti, lokalni, nacionalni, transnacionalni. Enako velja za medgeneracijsko učenje.

Izobraževanje starejših odraslih pri nas ne ponuja »novih možnosti vključevanja starejših«, marveč omogoča ohranjanje in razvoj družbene vključenosti starejših. Vrhu tega v Sloveniji te možnosti niso nove, niso nepoznane (od leta 1984 dalje), kar je dobro poznano dejstvo, mimo česar ne moremo.

Udeležba v izobraževanju odraslih »dramatično« pada. Prenehajmo si zatiskati oči, da zgolj zaradi manj denarja. Prenehajmo slepo slediti evropskim politikam in prisluhnimo sebi ter predvsem odraslim vseh starosti, ki se želijo učiti.

Dušana Findeisen (dusana.findeisen@guest.arnes.si).
Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje, DANET

ZAKAJ IN KAKO OBLIKOVATI IZOBRAŽEVALNI PROGRAM ZA DOMAČINE, KI BODO MEDSE SPREJELI PRIBEŽNIKE?

Po podatkih Agencije Združenih narodov za pribežnike (UNHCR) je pribežnikov iz Sirije že več kot 4 milijone. Do konca leta jih bo predvidoma 4,27 milijona. V Turčijo je pribežalo 1,8 milijona ljudi, v Libanon 1,2 milijona (tamkajšnjih domačinov je 4 milijone). Drugi so bežali v Jordanijo, Irak, Egipt, Severno Afriko. Kar 270.000 Sircev je zaprosilo za azil v Evropi. Več kot polovica Sircev (teh je 22 milijonov) se je spremenila v pribežnike.

Lingvisti pojasnjujejo, zakaj ne znamo dobro komunicirati z neznanci, tistimi, ki niso iz naše generacije, našega kraja, naše kulture. Ne zato, ker bi bili drugačni, marveč zato, ker jih ne poznamo, pravi Edward T. Hall v svojem delu Nemi jezik. Kadar se srečamo z neznanimi ljudmi, se komunikacija, ki je sicer nekaj povsem naravnega, tako kot dihanje, spremeni v nekaj zelo naporenega in zapletenega. Če bi njihovo kulturo poznali, bi bilo srečanje lažje in bi nas bogatilo.

Starejše je treba poznati, pribežnike prav tako. Eni in drugi imajo svojo kulturo.

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje smo v 32 letih delovanja veliko naporov posvetili temu, da smo v Sloveniji in drugod v Evropi spreminjali miselno paradigmo o starejših. Po svojih močeh tudi prakso. Med zdajšnjim položajem pribežnikov in starejšimi (mimogrede, v času vojnih konfliktov je položaj starejših pribežnikov najslabši) vidimo analogijo. Kulture pribežnikov ne poznamo, ne poznamo njihove drugačnosti, kulture starejših ne razumemo, če smo sami mlajši. V stiku z enimi in drugimi se zatekamo v stereotipe, preproste miselne sheme, ki jih lepimo na eno in drugo skupino, o posameznikih ne povedo kaj dosti ali prav nič. Pribežniki so, starejši so... pravimo.

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje razmišljamo, da asimilacija, ki bo nujna, poteka z dveh strani, s strani pribežnikov in domačega prebivalstva. Zato razvijamo nov izobraževalni program za svoje starejše študente. Naslov je nenavaden, a povzeli smo ga po delu, ki smo ga prebirali nedavno.

Povedali so mi, da v Evropi ne streljajo na ljudi, nov program Slovenske UTŽO

Povedali so mi, da »v Evropi ne streljajo na ljudi« ali Program za razumevanje kulture Sirije, Libije in drugih držav Sredozemlja. Zakaj? Priseljevanje v neko družbo zmeraj pomeni odseljevanje iz druge. Razumeti moramo obe.

”Ljudstvo zagotavlja tujcem zatočišče, če so bili pregnani iz svoje dežele, ker jim je bila tam kratena ali odvzeta svoboda”, pravi 20. člen francoske ustave iz leta 1793. S tem besedilom se prične oblikovati sodobni koncept azila. Toda pisec koncepta opozori na nujo, da se išče kompromis med abstraktno opredelitvijo pravice do azila, omejeno darežljivostjo države ter ohranjanjem nacionalne identitete. Od tod izhajajo današnja nasprotja in dvomi države in državljanov glede prosilcev za azil. Teh je veliko. Prihajajo v množicah, največkrat iz revnih držav. Predložiti morajo dokaze, da so bili mučeni in preganjani, kar je največkrat težko ali

nemogoče storiti, kar jih znova potisne v preživete travme. Ali je prav, da države nadaljujejo s politiko dvojne morale, politiko močno omejene naklonjenosti in človečnosti, ponižujočega dvoma v tujce? Ali lahko govorimo o človekovih pravicah tako, da ob tem slabimo demokracijo?

Vse do leta 2000 je Mortaza živel v Kabulu, dokler ni prišel v Pakistan. Vse se je zlomilo tistega dne, ko je postavil na noge spletno podjetje, dejavnost, ki jo islamski režim prepoveduje. Za Moratzo se takrat prične dolgo tavanje med Kanado, Nemčijo in Francijo, preko kurdskih gora, Egejskega morja, Jadranskega morja, Alp. S kamionom, ladjo, peš, z vlakom. V delu z naslovom "Povedali so mi, da v Evropi ne streljajo na ljudi" pripoveduje o svoji prelomni izkušnji izgnanstva; velika preizkušnja zanj, začudenost, očaranost, presenečenost, otopelost, naivnost ob spopadu s stvarnostjo družbe sprejemnice, katere jezik, navade, pravila, ki jih polagamo usvaja, so zanj povsem tuja.

Če vidite kakšno podobnost med Moratazovo pripovedjo in pribežniki, ki danes prihajajo k nam, potem veste, da moramo spoznati njihovo deželo, kulturo, religijo, njihove občutke. Zato ta izobraževalni program Slovenske UTZO. Prilagoditi se moramo drug drugemu. Kaj so cilji programa? Spoznati kulturo držav Sredozemlja (navade, običaji, književnost, umetnost itd). Spoznati psihologijo prebežnikov. Razumeti razliko med islamom in islamizmom. Preučiti genezo političnih dogajanj v Sredozemlju. Pripraviti se na sobivanje in sodelovanje s pribežniki. Združiti se in iskati rešitve za nastanitev pribežnikov in dajanje pomoči.

Dušana Findeisen (dusana.findeisen@guest.arnes.si).
Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

UMRL ALLEN TOUGH – VELIKAN ANDRAGOGIKE

Letos poleti me je presenetila in prizadela novica, da je umrl (že leta 2012, a žal o tem v Sloveniji ni nihče poročal) velikan andragogike, Kanadčan Allen Tough. Prizadela me je, ker me z njim povezujejo osebni vtisi in spomini na njegova spoznanja, ki jih občudujem. Jeseni leta 1984 sem kot gostujoči raziskovalec ('research fellow') preživel na Oddelku za izobraževanje odraslih v 'Ontarijskem institutu za raziskovanje izobraževanja' v Torontu ('Ontario Institute for Studies in Education') tri mesece; njegova soba je bila od moje oddaljena deset metrov.

S svojimi raziskavami o 'učnih projektih odraslih' je Tough postavil temeljne kamne filozofiji in strategiji vseživljenjskosti učenja in izobraževanja. Ugotovil je: da domala ni človeka, ki ne bi vsako leto opravil vsaj en 'učni projekt' (to je niz med seboj povezanih učnih epizod, ki trajajo najmanj 7 ur, so strogo namensko usmerjene k pridobivanju določenega opredeljenega znanja ali spretnosti ali kake druge trajnejše osebne spremembe, in se morajo v tem minimalnem obsegu zgoditi v razdobju polovice leta, lahko pa seveda trajajo tudi dlje); da ljudje opravijo povprečno 5 učnih projektov (v nadaljevanju krajšam: UP) na leto, najbolj aktivni tudi 15 ali več; ker za posamezen UP porabi posameznik povprečno 100 ur, letno znese to 500 ur, kar je približno 10 ur tedensko; 73 odstotkov svojih UP načrtuje in pripravi posameznik sam, izpelje pa jih tudi sam ali s pomočjo drugih ljudi in virov; le pri 20 odstotkih UP sodelujejo pri načrtovanju in pripravi pedagoško ali andragoško usposobljeni strokovnjaki; le 5 odstotkov UP je takšnih, da z njimi pridobijo odrasli uradno verificiran izkaz (spričevalo, diplomo) o izobrazbi; vsebine projektov in področja učenja so zelo različni, pri čemer se upošteva vsako učenje, tudi tisto za pridobitev zelo praktičnih spretnosti; UP ima zelo aktiven naboj tudi v odnosu do okolja, saj nastane iz človekovega zanimanja za učenje ali učno vsebino, ki ga posameznik projicira v okolje, iz katerega aktivno izbira tisto, kar ustreza njegovemu projektu in s tem zanimanju. S tem je bilo empirično raziskovalno potrjeno, da je tudi samoizobraževanje in namembno samostojno učenje oblika izobraževanja s podobnimi lastnostmi in prvinami, ki so konstitutivni znaki izobraževanja. Najbolj znana Toughova knjiga je 'Učni projekti odraslih: Nov pristop v teoriji in praksi učenja odraslih' ('Adult's Learning Projects: A Fresh Approach to Theory and

Practice in Adult Learning'), ki je izšla v dveh izdajah (1971 in 1979); je eno najpogosteje citiranih del v vzgoji in izobraževanju, saj je navedena v 1867 virih; leta 1978 je bil Allen Tough označen za enega od šestih najpogosteje citiranih in uporabljenih avtorjev; tudi druge njegove knjige so pogosto citirane.

Mnogi menijo da pomeni odkritje UP eno pomembnejših odkritij vseh časov na področju izobraževanja in učenja. Njegove raziskave odkrivajo in potrjujejo, da je odrasli lahko uspešen pri prizadevanjih, da se uči in da se spreminja. Med pomembnimi Toughovimi ugotovitvami je spoznanje, da se osebe svojih UP pogosto ne zavedajo, čeravno so namerni, preprosto podcenjujejo svojo učno aktivnost in na njo niso pozorni; enako velja za doživljanje spreminjanja z namenom. Dokazal je, da je neformalno izobraževanje in učenje daleč najpomembnejši del izobraževanja odraslih, kar je osvetlil s prisposodbo ledene gore, od katere se nad površjem vidi le vrh ali 5 do 10 odstotkov izobraževanja in učenja, vse drugo pa je skrito pod površjem in ga tisti, ki presojujejo o človekovem izobraževanju po formalnih merilih, ne vidijo in ne priznavajo.

Namembno spreminjanje človeka je drugo pomembno področje Toughovih raziskovanj. Na podoben način (z metodo poglobljenega intervjuja, pri čemer spraševalec aktivno napeljuje in spodbuja vprašanega, da se spomni svojih dejavnosti – učenja ali namembnega spreminjanja) je ugotavljal, kako se človek spreminja na svoji življenjski ali poklicni poti. Podlago za učenje kot tudi za spreminjanje z drugimi dejavnostmi pripisuje Tough človekovi potrebi po spreminjanju. Ta človekova težnja ni naključna, temveč namerna in jo človek načrtno udejanja. Njegove raziskave, objavljene l. 1982 v knjigi 'Intentional Change: A Fresh Approach to Helping People Change' ('Spreminjanje z namenom: nov pristop za pomoč ljudem pri njihovem spreminjanju') so pokazale: skoraj vsi ljudje se spreminjajo, kar navaja 96 odstotkov intervjuvanih oseb, le 4 odstotki ljudi tega ne navajajo; ljudje udejanjijo kar 80 odstotkov svojih sprememb, ki so si jih zamislili; človeku pri njegovem namembnem spreminjanju pomagajo različne osebe in ustanove; med 'pomagači' prevladujejo nepoklicni (pri 68 odstotkih vseh sprememb), poklicnih je manj kot si mislimo (sodelujejo le pri 5 odstotkih sprememb); niso vsa področja dejavnosti takšna, da imajo možnost vplivanja na človekovo namembno spreminjanje; področja, ki imajo več možnosti, so npr.: socialno delo, poklicno usmerjanje, dejavnost knjižnic, med njimi pa je tudi izobraževanje odraslih. Ob teh raziskavah začuti Tough potrebo, da pomaga ljudem pri njihovem spreminjanju, zato napiše knjižico 'Obogati si življenje' ('Expand Your Life', 1980), kjer na zelo poljuden način na 86 straneh daje bralcu napotke, kako lahko odkrije in spozna samega sebe in kako lahko na tej podlagi pomaga sebi in drugim, da bi živeli bolje in zadovoljno. Knjižico smo prevedli v slovenščino in jo leta 1995 izdali v Andragoškem centru Slovenije.

Tough je diplomiral na Univerzi v Torontu iz psihologije, doktoriral na univerzi v Čikagu (University of Chicago) iz sociologije; 33 let je bil profesor na Univerzi v Torontu. Prve raziskave je objavil v knjigah 'Učenje brez učitelja: Raziskava o nalogah in pomoči odraslim pri njihovih projektih samostojnega učenja' ('Learning Without a Teacher: A Study of Tasks and Assistance during Adult Self-Teaching Projects', 1967) ter 'Zakaj se odrasli učijo: Raziskava o poglavitnih razlogih za začetek in nadaljevanje učnega projekta' ('Why Adults Learn: A Study of Major Reasons for Beginning and Continuing Learning Project', 1968).

Po prvem obdobju, posvečenemu raziskovanju učenja in namembnega spreminjanja, sledi Tough svojim novim raziskovalnim zanimanjem, ki ga domala povsem obsedejo, tako da najprej zmanjša svoje pedagoške obveznosti na Univerzi, potem se pa predčasno upokoji. Poda se v znanstveno raziskovanje 'zunajzemeljske inteligence' (extraterrestrial intelligence), proučevanje dobroti prihodnjih generacij in dolgoročne prihodnosti človeške civilizacije ter človekoljubnemu raziskovanju pomena in namena, na ravni posameznika, družbe in na kozmični ravni. V tem obdobju futurološkega razmišljanja napiše številne članke, izda dve knjižni deli, organizira konference, se jih udeležuje z referati, organizira spletno stran in poziva h komuniciranju;

razmišlja o možnosti odkrivanja drugih civilizacij, ki bi lahko bile tisoče ali milijone let pred našo, in o neznanih visoko zmožnih tehnologijah, tudi starejših od naše, s katerimi bi bilo mogoče navezati stik.

Allan Tough je leta 2006 prejel 'nagrado Malcolma Knowlesa o samostojno vodenem učenju' ('Malcolm Knowles Self-Directed Learning Award'). Istega leta je bil sprejet v 'Mednarodno hišo slavnih v izobraževanju odraslih' ('International Adult and Continuing Education Hall of Fame'). Daljše in podrobnejše besedilo o A. Toughu bo objavljeno v Andragoških spoznanjih.

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si).

KAM JE PONIKNILA DEKLARIRANA POLITIKA DEJAVNEGA STARANJA?

Politika dejavnega staranja je, še posebej v Letu dejavnega staranja 2012, iskala svoj predmet kodificiranja volje ljudstva in oblasti. Nisem prepričana, da ga je opredelila! Rada bi vam postavila nekatera vprašanja in rada bi si jih postavila sama sebi. So to alternativne oblike življenja v starosti (od 45 do sto let in več)? Je dejavno staranje za vsakega od nas nekaj drugega? Ali sploh lahko govorimo o dejavnem staranju tako kot doslej, počez? Sicer pa, zdaj se o dejavnem staranju govori dosti manj.

Je dejavno staranje, če ostanemo dlje na delovnem mestu? Je dejavno staranje, če smo odgovorni za svoje zdravje, je dejavno staranje, čeboljšamo svoj finančni položaj z delom, če smo dejavni državljani, če se izobražujemo, če smo darežljivi s časom, denarjem, kulturo do mlajših? Kdo ve? Ali je dejavno staranje morebiti le preprosto nadaljevanje življenja po upokojitvi, brez nesmiselnih zakonskih ovir? Vsekakor, pri dejavnem staranju gre za drugačen način življenja, osebnega in družbenega, in gre za povezanost s politikami.

Toda o dejavnem staranju ne govorimo več! Evropski okvirni programi so izbrisali starejše učence. Ni jih, ni jih več. Tako, preprosto! Spet je zavladata »medikalizirana« starost. Padci, padci in še enkrat padci in morda Alzheimerjeva bolezen. Je to normalno staranje ali patološko staranje? Je patološko staranje dejavno staranje?

Še zmeraj nismo našli odgovora na to, kaj je dejavno staranje. Lazslo Andor je na začetku leta 2012 poskušal opredeliti dejavno staranje z naslednjimi besedami: "Dejavno staranje pomeni tudi starati se pri dobrem zdravju, biti bolj zadovoljen na delovnem mestu, imeti večjo moč odločanja, bolje delovati kot dejaven državljan. Ne glede na starost lahko v družbi igramo dejavno vlogo in živimo bolje, a kar se da veliko je treba narediti iz zmožnosti, ki jih imamo. Države članice si bodo prav posebej prizadevale za delo, participacijo vseh v družbi in za neodvisno življenje. Strnili bomo izkušnje, modrost in mnoge druge vrline starejših. Spoznali bomo, da starejši niso breme družbe, da so, nasprotno, njena prednost! Vsi namreč lahko živimo bolje, se bolje uresničimo in to se mora zgoditi v dobro posameznikov in celotne družbe«.

Izobraževanje kot dejavno staranje

Izobraževanje starejših ima dve razsežnosti: pridobivanje znanja in spretnosti ter socializacijo, druženje, kar naj bi imelo sleherni dobro izobraževanje tudi za druge generacije. Izobraževanje je usmerjeno k ciljem. Zahteva napor, izobraževanje samo je delo, ki spreminja starejše same in njihovo okolje. Izobraževanje več znanje in vpliva na zdravje. Izobraževanje starejših vodi v delo za lokalno skupnost in v organizirano prostovoljno delo v javnih ustanovah in nevladnih organizacijah. Kulturni mediatorji Slovenske univerze za tretje življenjsko obdobje delajo v muzejih, Univerzitetnem kliničnem centru, Botaničnem vrtu Ljubljana. Prostovoljni pripovedniki

potujejo od šole do šole, od vrtca do vrtca, od doma starejših do doma starejših, kjer živijo starejši, lačni besede in tudi zato izjemni poslušalci. Starejši mentorji vstopajo v javne ustanove in sodelujejo v vrsti prireditev.

Dušana Findeisen (dusana.findeisen@guest.arnes.si).

Slovenska univerza za tretje življenjsko obdobje

Novice U3 - 9 2015

V septembrskih Novicah so nekatere zanimive informacije, ki jih povzemamo tudi v našem glasilu ADEES:

Slovenska UTŽO na 10. Blejskem strateškem forumu, Bled, 1. september 2015

Na 10. Blejskem strateškem forumu je Dušana Findeisen moderirala okroglo mizo Starajoča se družba. Z začetnimi izzivalnimi vprašanji je želela izzvati predvsem misli o tem, kaj storiti, da starejši postanejo sooblikovalci družbenega in ekonomskega razvoja. Razmišljajo: James Collins, Zoran Stančič, Anja Kopač Mrak, slovenska ministrica za delo, družino, socialne zadeve ter enake možnosti, Elsa Forneri, nekdanja ministrica v vladi Maria Montija in avtorica italijanske pokojninske reforme ter reforme trga dela, Alexander Sidorenko, svetovni ambasador staranja, Vitalia Gaucaite Wittich, UNECE). V prispevku so podrobneje predstavljena njihova razmišljanja.

Izraze: 'ageism' dolgujemo dr. Robertu Niel Butlerju, geriatrja Jean-Martinu Charcot-u, gerontologija Iliji Iljiču Mešnikovu.

Jezik, znanje, kultura. Okrogla miza Slovenske univerze za tretje življenjske obdobje v Evropskem tednu jezikov

Dne 24. septembra so spregovorili o naravi jezika, njegovih funkcijah, o tem, zakaj in kako se učimo tujih jezikov na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje pred Hišo Evropske unije, v Ljubljani. Spraševali so se, kako občasna in manj občasna uporaba angleščine vpliva na osebno identiteto starejših in identiteto skupnosti. Sodelovali so: dr. Dušana Findeisen (moderatorica), Matic Pavlič, univ. dipl. jezikoslovec (mentor UTŽO), Lidija Bertonec, prof. angleščine, poznavalka šolskih učbenikov, Lučka Cizelj, prof. francoskega in španskega jezika (mentorica UTŽO), Andrej Šolar (študent UTŽO), ing. Zdenka Jerala (študentka UTŽO).

Gledališče ob petih je plod sodelovanja UTŽO in Slovenskega mladinskega gledališča

V letu 2015/2016 si lahko ogledate:

Rokova modrina. Režija: Matjaž Pograjc, ki postavlja na oder zgodbo Roka Petroviča: samosvoje, drzno inovativno – tako, kot je smučal Rok.

Butnskala. Režija: Vito Taufer. Butnskala je slavna zapuščina žlahtne slovenske norosti iz druge polovice rajnkega dvajsetega stoletja, h kateri se moramo vračati, da bi se spomnili, da nas nista ena sama pridnost in pokornost.

Glengarry Glen Ross. Režija: Vito Taufer. Nenavadna, kruta, a hkrati zabavna igra o neizprosni svetovni nepremičninskih agencij

Srce na dlani. Režija: Marko Bulc. Režiser Mare Bulc se skupaj z Drago Potočnjak in s svojimi umetniškimi sodelavci ukvarja s transplantacijami, z darovanjem organov, z darovalci in prejemniki. E-svet, ki me navdihuje!«, pravi režiser.

Predstave odpirajo aktualna družbena in osebna vprašanja, zato pogovor po predstavi ne bo odveč.

Pripravil:

Zoran Jelenc (zoran.jelenc@guest.arnes.si).

INŠTITUT ZA DISLEKSIJO ODPIRA SVOJA VRATA

Na Slovenski univerzi za tretje življenjsko obdobje smo v letu 2015 ustanovili Inštitut za disleksijo, ki ga namenjamo preučevanju, izobraževanju in obvladovanju učnih težav ter krepitvi talentov oseb z disleksijo.

V odraslosti in pozni odraslosti značilnosti disleksije ne poniknejo, četudi se strokovnjaki z njimi le redko ukvarjajo. In vendar jih je moč prepoznati, bolje razumeti, obvladovati, mogoče je razviti takšne strategije učenja in obnašanja, ki izboljšajo delo in življenje ter pripomorejo k odkrivanju svojih talentov.

Meta Žgur (meta.zgur@univerzatri.si).

ADEES, E-glasilo Andragoškega društva Slovenije
Uredniški odbor: dr. Zoran Jelenc, Borka Kucler, mag. Darja Zorko Mencin (odgovorna urednica) darja.zorko@gmail.com, mag. Marija Velikonja (urednica) mvelikon@gmail.com
Oblikovanje naslovnice: Irena Hlede